

Javna rasprava o nacrtima Zakona o izboru narodnih poslanika, Zakona o lokalnim izborima, Zakona o izboru predsednika Republike i Zakona o finansiranju političkih aktivnosti - Crtini preliminarni komentari

1. Nacrt zakona o izboru narodnih poslanika

Br.	Član i stav Nacrta zakona	Crtin komentar	Crtin predlog	Pitanja
1	<p>Uvođenje srednjeg nivoa administracije u sprovođenju izbora za narodne poslanike.</p> <p>Član 6: Izbore za narodne poslanike sprovode RIK, lokalne izborne komisije i birački odbori.</p>	<p>Intervencija u izborni proces ovog obima ne bi smela da se uvodi samo par meseci pre raspisivanja i održavanja izbora, budući da u ogromnoj meri menja način sprovođenja izbora. Moguće manjkavosti u radu, nastale iz nedostatka kapaciteta, znanja i poznavanja novih nadležnosti lokalnih izbornih komisija (LIK) dovode u pitanje efikasnost i integritet čitavog procesa. Dodatno, empirijski podaci pokazuju da se najveći broj izbornih nepravilnosti odvija upravo na srednjem nivou izborne administracije, usled čega su mogući problemi još alarmantniji.</p>	<p>Srednji nivo izborne administracije jeste potreban, ali njegovo uvođenje treba da sačeka naredni izborni ciklus, usled nedostatka vremena za neophodne pripreme i obuku, a posebno imajući u vidu da Nacrt predviđa formiranje LIK već u roku od 7 dana od dana stupanja na snagu Nacrta.</p> <p>Alternativno, ukoliko član 6 Nacrta bude usvojen u ovom obliku, potrebna je obavezna, pravovremena i sveobuhvatna obuka svih lica koja će biti uključena u rad izborne administracije na srednjem nivou.</p>	
2	<p>Član 17, stav 2: Nijedna poslanička grupa (PG) ne može da predloži više od polovine članova RIK u stalnom sastavu.</p> <p>Član 17, stav 3: PG koja ima više od polovine ukupnog broja narodnih poslanika predlaže predsednika, sedam članova i devet zamenika članova RIK u stalnom sastavu.</p>	<p>Ponuđeno rešenje omogućuje da stranka koja ima više od polovine poslanika u Narodnoj skupštini sa 9 zamenika članova RIK može doći u položaj da ima većinu za donošenje odluka u RIK-u, što nije u duhu predloženog rešenja, zapravo treba da bude izbegnuto upravo ovim članom Nacrta.</p>	<p>Zakonski propisana proporcija treba da se odnosi ne na ukupan zbir članova i zamenika, već samo na predsednika i članove (17). U skladu sa proporcijom, PG predlažu broj članova, kao i zamenike za svoje članove. Tako bi PG koja ima više od polovine poslanika mogla da predloži predsednika i najviše 7 članova, kao i zamenike predsednika i tih 7 članova.</p>	
3	Član 17, stav 4: Poslaničkom			Koji je cilj uvođenja ovih

	<p>grupom u smislu predlaganja članova i zamenika članova RIK smatra se i pojedinac / grupa poslanika koja ispunjava 4 kriterijuma: 1. Svi izabrani na istoj listi, 2. Lista nije osvojila dovoljan broj mandata za obrazovanje PG, 3. Niko nije pristupio drugoj PG, 4. Svi potpisali predlog za imenovanje člana / zamenika RIK u stalnom sastavu.</p>			<p>kriterijuma u Nacrt zakona? Da li postoji potreba da bude ovoliko detaljno regulisano?</p> <p>Stav 3: Da li važi samo u trenutku predlaganja članova / zamenika članova RIK ili tokom celog mandata narodnog poslanika?</p>
4	<p>Član 22, stav 1, tačka 20: RIK propisuje kodeks ponašanja članova i zamenika članova organa za sprovođenje izbora.</p>			<p>Kako je zamišljen kodeks ponašanja - šta će sve sadržati, ko će kontrolisati primenu i da li su predviđene sankcije i kakve?</p>
5	<p>Član 26: Ako na dan kada je odluka o raspisivanju izbora stupila na snagu u skupštini grada, odnosno opštine ne postoji lokalna izborna komisija (LIK), RIK u roku od sedam dana od dana kada je odluka o raspisivanju izbora stupila na snagu rešenjem obrazuje LIK u stalnom sastavu kao organ za sprovođenje izbora za teritoriju tog grada, odnosno opštine.</p>	<p>Ovim članom otvara se mogućnost za različite scenarije, to jest LIK koje su formirane ne različite načine, što uvodi neizvesnost u sprovođenje izbornog procesa.</p> <p>Sa stanovišta zaštite izbornih prava, u postupku kao što su opšti izbori, koji treba da bude jedinstven za sve, zaštitu izbornih prava treba da pružaju tela koja su formirana na isti način.</p> <p>Nadalje, postavlja se pitanje kompetencija, budući da ne postoje kriterijumi za kompetentnost članova LIK, kao što je to slučaj sa RIK (diplomirani pravници) i biračkim odborima (BO; obuka za rad i iskustvo u sprovođenju izbora).</p> <p>Konačno, Nacrtom Zakona o lokalnim izborima predviđene su različite veličine LIK po sastavu, u zavisnosti od broja upisanih birača u JLS, dok ovaj Nacrt predviđa da LIK koje formira RIK uvek imaju 6 članova i zamenika, ne računajući predsednika. Veličine LIK je neophodno ujednačiti - kako u formiranju, tako i u veličini.</p>	<p>Zakonom predvideti obavezan jedinstven način formiranja LIK, kako ne bi dolazilo do razlika u formiranju tela i posledično pružanju zaštite izbornih prava.</p> <p>Predvideti strože kriterijume u pogledu kompetentnosti članova LIK, bilo kroz preduslove (obrazovanje, iskustvo) ili uvođenje obavezne obuke.</p>	

6	<p>Članovi 28 i 30 nalažu objavljivanje odluka o rešenjima protiv imenovanja članova i zamenika članova RIK, odnosno odluka lokalnih izbornih komisija, na veb prezentaciji.</p>			<p>Na čijoj veb prezentaciji? Ni u jednom slučaju nije precizirano.</p>
7	<p>Član 29 uređuje nadležnosti LIK:</p> <p>Stav 3) određuje biračka mesta, u skladu sa ovim zakonom.</p> <p>Povezano:</p> <p>Član 53, stav 1 nalaže da LIK utvrđuju biračka mesta na osnovu predloga lokalnih uprava, a stav 2 da RIK određuje BM u inostranstvu i u zavodima za izvršenje krivičnih sankcija.</p> <p>Povezano:</p> <p>Član 54, stav 3 nalaže da se u izuzetnim slučajevima mogu formirati BM i za više od 2,500, odnosno manje od 100 birača.</p>	<p>Imajući u vidu da je RIK najviše telo u sprovođenju izbora, u njegovoj nadležnosti treba da bude konačno utvrđivanje svih BM na kojima se sprovode izbori za narodne poslanike, i ti podaci treba da budu objedinjeni i objavljeni od strane RIK.</p> <p>U okviru utvrđivanja ukupne liste BM, RIK treba odlukom da potvrdi određivanje BM za više od 2,5000, odnosno manje od 100 birača.</p>	<p>RIK u svojoj nadležnosti treba da ima utvrđivanje svih biračkih mesta i objavljivanje zbirne liste BM.</p>	<p>Da li ovo znači da LIK određuju ili i utvrđuju biračka mesta (BM) na svojim teritorijama, a RIK u slučaju ekstrateritorijalnih?</p> <p>Da li se briše razlika između određivanja i utvrđivanja BM?</p> <p>Da li će postojati objedinjen spisak svih BM i gde će biti javno objavljen?</p>
8	<p>Član 44 predviđa uništavanje glasačkih listića koji su tehnički višak i materijala za pripremane njihovog štampanja uz prisustvo jednog predstavnika RIK-a.</p>		<p>Uništavanje izbornog materijala u smislu ovog člana treba da se obavlja u prisustvu najmanje tri člana RIK, na predlog tri različite PG u kontekstu u kojem ih ovaj Nacrt zakona prepoznaje, ali tako da bar jedna PG ne pripada parlamentarnoj većini.</p>	
9	<p>Član 45, stav 4: LIK je dužna da blagovremeno obavesti podnosiocima izbornih lista i domaće i strane posmatrača gde i kada se predaju glasački listići BO.</p>	<p>Logistički zahtevno - kako za LIK, tako i za podnosiocima i posmatrača koji bi dobijali informacije od ogromnog broja LIK.</p>	<p>Zakonom predvideti objedinjavanje ovih informacija za sve LIK koju potom objavljuje RIK.</p>	
10	<p>Članovi 64 i 65 regulišu, između ostalog, upotrebu naziva pravnog lica u nazivu izborne liste, ukoliko se pravno lice sa tim saglasi.</p>	<p>Iako je potrebno regulisati upotrebu naziva pravnih lica, regulacija ostavlja prostor za potencijalne opstrukcije. Iz formulacije Nacrta nije moguće zaključiti kakve će sve posledice</p>		<p>Koji problem se rešava uvođenjem odredbi o upotrebi naziva pravnog lica u nazivu izborne liste?</p>

		u praksi ovakve odredbe imati.		Koji je motiv iza ove izmene, to jest koja su očekivana poboljšanja u praksi?
11	Član 66, stav 4-6 između ostalih kriterijuma predviđa da nosilac izborne liste za narodne poslanike može biti kandidat za drugi državni organ, odnosno kandidat ili nosilac liste za izbor organa AP Vojvodine ili jedinice lokalnih samouprava (JLS)			Koja je svrha uvođenja ovog člana? Koja dodatna prava i novine ovo rešenje unosi u odnosu na postojeća?
12	Član 69, stav 2: Izjava birača da podržava izbornu listu overava se kod javnog beležnika ili u opštinskoj, odnosno gradskoj upravi, a u opštinama, odnosno gradovima gde nisu imenovani javni beležnici izjavu birača da podržava izbornu listu može overiti i osnovni sud, sudska jedinica ili prijemna kancelarija osnovnog suda.	Overavanje potpisa u opštinskoj, odnosno gradskoj upravi, otvara prostor za potencijalne zloupotrebe, zbog čega je potrebno zakonom predvideti overavanje potpisa samo kod javnih beležnika, odnosno pri sudovima.	Izmeniti član 69, stav 2, tako da propisuje obavezu da svaki potpis mora biti overen kod javnog beležnika, a u gradovima i opštinama za koje nisu imenovani javni beležnici overa se može izvršiti u osnovnom sudu, sudske jedinici ili prijemnoj kancelariji osnovnog suda, ali ne i u opštinskoj, odnosno gradskoj upravi.	
13	Članom 77 skraćen je rok za pravo na uvid u proglašene izborne liste od strane podnosioca izbornih lista sa 48 časova nakon utvrđivanja zbirne izborne liste na dan utvrđivanja izborne liste.	Ovakva odredba dovodi podnosioca izbornih lista u neravnotežan položaj.	Vratiti rešenje iz postojećeg ZoINP na osnovu kojeg je rok za ostvarivanje uvida u proglašene izborne liste 48 časova nakon utvrđivanja zbirne izborne liste.	
14	Član 79, stav 3: Proglašena izborna lista ne može se osporavati ako je usled smrti, gubitka izbornog prava ili odustanka od kandidature za narodnog poslanika narušeno zakonom propisano pravilo o zastupljenosti polova na izornoj listi.	Ova odredba otvara prostor za zaobilaženje zakonski propisanog pravila o zastupljenosti polova, što je neprihvatljivo sa stanovišta dostignutih prava. Potrebno je naći rešenje kojim se ne narušava zakonski propisana kvota.		
15	Član 81, stav 2 predviđa da se prigovorom protiv odluke o utvrđivanju zbirne izborne liste ne može osporavati punovažnost proglašene			Koja je svrha postojanja prigovora u ovoj fazi ako se njime ne može osporiti punovažnost proglašene liste?

	izborne liste.			
16	Član 93, stav 1 predviđa da prijave birača za glasanje van BM počinju ranije - 72 časa pre izbornog dana, i to LIK-u, odnosno biračkom odboru na dan glasanja do 11 časova.		Crta predlaže uvođenje obaveze da svaka LIK na svojoj veb prezentaciji do izbornog dana objavi broj prijavljenih birača za glasanje van BM	
17	Član 97 predviđa da RIK u slučaju “elementarnih nepogoda, epidemije ili drugih razloga” može da propiše posebna pravila sprovođenja glasanja na pojedinim BM	<p>Ovim rešenjem ostavlja se diskreciono pravo RIK-u da uredi način sprovođenja glasanja, umesto da je to uređeno ovim Nacrtom.</p> <p>Formulacija “ili drugih razloga” unosi dodatnu nesigurnost i otvara mogućnost da se neograničen opseg razloga smatra opravdanjem za izbegavanje zakonodavne procedure.</p>	Odluku o “glasanju u posebnim situacijama” mora da donese i utvrdi ili Narodna skupština Republike Srbije ili Vlada Republike Srbije, a ne RIK.	
18	Član 98, stav 2 predviđa da, ukoliko se rezultat glasanja ne može utvrditi na BM, RIK propisuje da se izborni materijal premesti van BM kako bi se utvrdili rezultati	<p>Predlagač je pokušao da u zakonite tokove uvede prebrojavanje glasova van biračkog mesta. Iz tog razloga, na ovom mestu ističemo da u Odluci Ustavnog suda broj IUo 149/2014 nije konstatovano samo da Zakonom o izboru narodnih poslanika nije predviđeno bilo kakvo odstupanje od pravila da BO utvrđuje rezultat glasanja na BM (to odstupanje je sada uvedeno članom 98. stav 2. Nacrta) već je konstatovano i da je samo zakonom mogao biti propisan drugačiji postupak utvrđivanja rezultata glasanja sa određenih biračkih mesta (...) a ne aktom niže pravne snage od zakona. Smatramo da se citirana konstatacija Ustavnog suda ne odnosi samo na propisivanje mogućnosti, već da je bilo neophodno da predlagač upravo ovim zakonom jasno propiše čitav postupak prebrojavanja glasova van glasačkog mesta, način primopredaje i prenošenja materijala, mesto gde se glasovi prebrojavaju u slučajevima kada to nije moguće učiniti na samom</p>	Jasno predvideti slučajeve kada je odstupanje od zakonske procedure prebrojavanja glasova neophodno i tako suziti praktično neograničena diskreciona ovlašćenja nadležne izborne komisije da po sopstvenoj oceni odluči o primeni ove norme.	

		<p>glasačkom mestu i dr. Osim toga, smatramo da je od ključne važnosti bilo jasno predvideti i slučajeve kada je odstupanje neophodno i tako suziti praktično neograničena diskreciona ovlašćenja nadležne izborne komisije da po sopstvenoj oceni odluči o primeni ove norme.</p> <p>Konačno, i sama formulacija norme ukazuje na nameru da se RIK-u daju ovlašćenja koja moraju biti rezervisna za zakonodavca. Pažljivim čitanjem odredbe člana 98. stav 2. zaključujemo da nadležna komisija donosi propis („može propisati“) kojim određuje odstupanje od pravila da se glasovi broje na BM ukoliko se ispostavi da postoji opasnost po bezbednost i zdravlje. Ta opasnost svakako nije postojala sve do zatvaranja glasačkog mesta budući da je glasanje nesmetano održano na tom glasačkom mestu, već se pojavila tek kada je došlo do faze prebrojavanja glasova. Postavlja se, stoga, pitanje u kom trenutku izborna komisija „propisuje da se glasački materijal prenese na drugo mesto“, odnosno, kako izborna komisija može unapred predvideti da je potrebno doneti propis radi izbegavanja opasnosti koja u momentu donošenja takvog propisa nije ni postojala.</p>		
19	Član 104, stav 3 predviđa da, kada se određuju poverenici za sprovođenje glasanja van BM, bar jedan poverenik mora da bude predstavnik opozicione izborne liste u smislu ovog zakona.	Nejasno je zašto je ovo utvrđeno kao obaveza a ne kao pravo.	Bar jednom predstavniku opozicione izborne liste mora biti ponuđeno da bude poverenik za sprovođenje glasanja van BM, što treba uneti u zapisnik o radu BO, uključujući odgovor i potpis.	
20	Član 104, stav 4 nalaže da, ukoliko RIK propiše posebna pravila za obrazovanje BO, njima mora biti predviđeno da		Zadržati postojeću proporciju iz regularnih uslova, ne menjati.	Zbog čega je predviđena ova proporcija, jedna trećina?

	se najmanje trećina članova imenuje na predlog opozicionih izbornih lista.			
21	Član 105, stav 3 predviđa da RIK na svom veb-sajtu objavljuje zapisnike o radu BO, kao i rešenja o ispravljanju zapisnika o radu BO.	Ovo je dobro rešenje, ali je neophodno odrediti rokove u kojima LIK šalje RIK-u zapisnike o radu BO.	Zakonom predvideti rokove za sprovođenje ove odredbe: skeniranje zapisnika o radu BO od strane LIK i slanje RIK-u.	
22	Član 107 nalaže da LIK može da donese rešenje o ispravljanju zapisnika o radu BO ukoliko postoje grube logičko-računske greške.	Odredba je definisana kao pravo a ne kao obaveza - "može da donese rešenje", umesto "donosi". Nisu definisane grube greške.	Izmeniti formulaciju tako da glasi: "LIK na osnovu uvida u izborni materijal donosi rešenje o ispravljanju zapisnika o radu biračkog odbora." Jasno definisati šta se podrazumeva pod grubim logičko-računskim greškama.	
23	Član 108 nalaže da svi članovi i zamenici članova RIK i LIK imaju pravo da u roku od 48 časova od završetka glasanja izvrše uvid u izborni materijal i provere da li je glasao birač koji im je dostavio svoj JMBG, adresu stanovanja i pisanu saglasnost za tu proveru.		Definisati rok u kojem birač mora da dostavi navedene podatke članovima odnosno zamenicima RIK ili LIK.	U kom roku birač mora da dostavi tražene podatke?
24	Član 109, stav 1 predviđa da, na zahtev podnosioca proglašene opozicione izborne liste koja je prema preliminarnim rezultatima izbora osvojila više od 2% glasova, a koji se podnosi u roku od 24 časa od zatvaranja BM, RIK određuje da LIK izvrši kontrolu zapisnika o radu BO sa najviše 5% BM na teritoriji LIK.	Preliminarni rezultati se objavljuju nakon 24 časa, a tada je već protekao rok da podnosilac liste podnese zahtev. Da li to znači da će podnosioci lista morati da podnose zahteve preuranjeno, za svaki slučaj? U tom scenariju, postoji mogućnost da zahtev bude odbačen kao preuranjen.	Neophodno je razdvojiti rok za podnošenje zahteva iz ovog člana (24h) od roka za utvrđivanje preliminarnih rezultata izbora (24h) budući da podnošenje zahteva zavisi od preliminarnih rezultata.	Šta se dešava u slučaju izbornih lista nacionalnih manjina - one mogu da osvoje mandate i ako osvoje manje od 2% glasova, ali ne i da prema čl. 109, podnesu zahtev za kontrolu izbornog materijala?
25	Član 109, stav 3-4 predviđa uvođenje nove vrste prigovora protiv rešenja kojim je odbijen ili odbačen zahtev za kontrolu zapisnika o radu BO, odnos rešenja kojim je takav zahtev usvojen, a predviđen rok je 24 časa od objavljivanja rešenja na veb prezentaciji.	Kako se ovi stavovi nadovezuju na prethodni, ovo pravo prigovora dato je samo podnosiocima izbornih lista koje osvoje više od 2% glasova, što dovodi učesnike u neravnotežan položaj. Takođe, u praksi ove odredbe znače da će se prigovori moguće temeljiti na tome da su	Neophodno je razdvojiti rok za podnošenje zahteva iz ovog člana (24h) od roka za utvrđivanje preliminarnih rezultata izbora (24h) budući da podnošenje zahteva zavisi od preliminarnih rezultata.	Zbog čega sve proglašene izborne liste ne mogu da zahtevaju uvid, odnesu podnesu prigovor?

		zahtevi za kontrolisanjem zapisnika o radu BO bili nedozvoljeni i/ili preuranjeni.		
26	Član 112, stav 1 u tački 3 predviđa da LIK po službenoj dužnosti donosi rešenje kojim konstatuje da nije moguće utvrditi rezultate glasanja u slučaju ispunjenosti jednog od četiri uslova, od kojih je jedan taj da nijedan član BO nije potpisao zapisnik o radu.	Nejasno je da li se ovom odredbom predviđa da je zapisnik o radu BO validan čak i ako ga je potpisao samo jedan član BO.	Izmeniti tačku 3 stava 1 tako da predviđa obavezu da najmanje po tri člana, odnosno zamenika člana biračkog odbora u stalnom i proširenom sastavu moraju da potpišu zapisnik o radu BO da bi se isti smatrao važećim.	
27	Član 112 u stavu 4 uvodi novu vrstu prigovora: podnosilac proglašene izborne liste može da podnese prigovor RIK-u protiv rešenja kojim se konstatuje da se na BM ne mogu utvrditi rezultati. Član 113, stav 4 predviđa da podnosilac proglašene izborne liste može da podnese prigovor RIK-u protiv rešenja kojim LIK po službenoj dužnosti poništava glasanje na BM.	Nejasno je i neopravdano da se ova prava daju samo podnosiocima proglašanih izbornih lista, a ne i biračima.	Zakonom propisati pravo i biračima da podnesu ovakve prigovore, u oba člana.	
28	Član 117, stav 2 predviđa da se broj birača koji su glasali utvrđuje na osnovu broja glasačkih listića u kutiji.			Ukoliko postoji potreba za promenom, zbog čega se u ovom rešenju broj birača koji su glasali vezuje za broj glasačkih listića u kutiji, a ne za broj važećih glasačkih listića?
29	Član 119, stav 5 , nalaže da RIK utvrđuje preliminarne rezultate za sva BM koja su obrađena u roku od 24 časa od zatvaranja BM.	Na osnovu ovakvog rešenja, RIK objavljuje preliminarne rezultate u roku od 24 časa od zatvaranja biračkih mesta, bez ikakvog predviđanja narednih preliminarne rezultata do objavljivanja ukupnih. Dodatno, nejasno je kako će proglašene izborne liste, pre objavljivanja preliminarne rezultata, znati da li imaju pravo da podnesu prigovor iz člana 109, što je uslovljeno procentom osvojenih glasova na osnovu preliminarne rezultata.	Obavezati RIK da redovno, periodično objavljuje preliminarne rezultate, od podataka sa prvog obrađenog BM, zaključno sa objavljivanjem ukupnih rezultata. Uskladiti rokove sa članom 109 tako da bude nedvosmisleno omogućeno podnošenje prigovora predviđenih ovim Nactrom.	

30	<p>Član 125, stav 5: Izbornoj listi koja je prešla izborni cenzus, a po sistemu najvećeg količnika joj ne pripadne mandat, dodeljuje se jedan mandat na račun izborne liste kojoj pripada poslednji količnik na osnovu kojeg se dobija mandat, a koja nije izborna lista nacionalne manjine i koja je dobila više od jednog mandata.</p>	<p>Izmena sistema najmanjeg količnika nepotrebna je u Zakonu o izboru narodnih poslanika, budući da se opisani scenario može desiti u manjim izbornim jedinicama, to jest na lokalnim izborima, ali ne na izborima za parlament u kojem se dodeljuje 250 mandata.</p>	<p>Brisati stav 5 člana 125 iz Nacrta.</p>	
31	<p>Član 129, stav 1 i 2:</p> <p>Ostavka narodnog poslanika podnosi se u pismenoj formi, a potpis podnosioca mora biti overen.</p> <p>Ostavka je punovažna samo ako je potpis narodnog poslanika overen nakon što mu je potvrđen mandat.</p>	<p>Ovim rešenjem briše se postojeće iz važećeg ZoINP, član 88, stav 2, kojim se određuje rok za podnošenje ostavke - tri dana od overe potpisa. Ovakvim rešenjem se drastično smanjuju standardi Zakona usvojenog 2011. koji sprečavaju blanko ostavke, a povećava se kontrola nad narodnim poslanicima. Izuzetno opasna izmena koja bi ugrozila nezavisnost narodnih poslanika kao izabranih predstavnika građana.</p>	<p>Nepohodno je zakonom propisati rok za podnošenje ostavke u odnosu na vreme overe potpisa kod nadležnog organa. Predlog je da se zadrži postojeće zakonsko rešenje (3 dana).</p> <p>Dodatno, neophodno je zadržati zakonsku obavezu da narodni poslanik lično podnosi overenu ostavku, kako bi se sprečile moguće zloupotrebe u ovom domenu.</p>	
32	<p>Član 135 uvodi zabranu da se izigra zakon u pogledu utvrđivanja položaja izborne liste nacionalne manjine.</p>	<p>Formulacije kao što su "opštepoznato", "očigledno" i "druge okolnosti" ne bi smele da se nađu u zakonskim rešenjima, budući da se ostavlja preveliki prostor za različita proizvoljna tumačenja okolnosti u pitanju koje je od velikog značaja za izborni proces.</p>	<p>Precizno definisati kriterijume na osnovu kojih se namerava zabraniti izigravanje zakona u ovoj oblasti bez uopštenih formulacija koje otvaraju prostor za zloupotrebe.</p>	
33	<p>Članovi 142 i 143 uređuju ulogu i nadležnosti Nadzornog odbora za izbornu kampanju.</p>	<p>Skromna praksa Nadzornog odbora, koji je obrazovan svega dva puta tokom više od dvadeset godina važenja Zakona o izboru narodnih poslanika, jasno govori o tome da su odredbe koje sadrži važeći zakon nedovoljno precizne i nedovoljne da uspostave čak ni osnovne pretpostavke za rad Nadzornog odbora. Iz tog razloga neopravdano je predložiti da u novi zakon uđu neizmenjene odredbe o Nadzornom odboru. NO nema nikakvih autentičnih nadležnosti</p>	<p>Kako bi se izbegli negativni efekti postojanja paralelne nadležnosti Nadzornog odbora i REM-a u nadzoru nad elektronskim medijima tokom predizborne kampanje, smatramo da novi Zakon o izboru narodnih poslanika ne treba da predvidi postojanje Nadzornog odbora.</p>	

		(osim što određuje broj emisija na RTS ako se ne reši sporazumom) i kao takav on zapravo vrši paralelne nadležnosti sa drugim ovlašćenim organima.		
34	Član 145, stav 2: Birač može u roku od 24 časa od zatvaranja BM podneti zahtev za poništavanje glasanja na BM na kojem je upisan u izvod iz biračkog spiska ako ga je BO neosnovano sprečio da glasa ili ako mu je na BM povređeno pravo na slobodno i tajno glasanje.	<p>Nacrtom je glasač suštinski onemogućen da u celini zaštiti svoje pravo time što je ograničeno pravo glasača da zahtev izbornoj komisiji podnese isključivo onda kada ga je glasački odbor neosnovano sprečio da glasa ili mu je na glasačkom mestu povređeno pravo na slobodno i tajno glasanje, a ne i u slučajevima kada ima saznanja da je njegovo izborno pravo povređeno drugom radnjom ili aktom glasačkog odbora ili izborne komisije.</p> <p>Neopravdano je i nejasno zbog čega birači nemaju pravo da na bilo koji način osporavaju bilo koje rešenje izbornog organa sve do izbornog dana.</p>	Unaprediti zaštitu izbornih prava time što će se biračima obezbediti veći obim pravnih lekova, posebno u periodu pre dana glasanja, uključujući pravo da podnose prigovore i u situacijama u kojima je to rezervisano samo za podnosiocce proglašanih izbornih lista.	
35	Član 150, stav 1: Prigovor se može podneti u roku od 24 časa od objavljivanja odluke, odnosno preduzimanja radnje koju podnosilac smatra nepravilnom, ako drugačije nije određeno ovim zakonom.	Pored stava da sistem pravnih lekova treba organizovati na drugačiji način u odnosu na tekst Nacrta, a u cilju unapređenja zaštite izbornih prava i položaja birača u kontekstu prigovora, Crta se zalaže za produžavanje rokova za podnošenje prigovora.	Izmeniti stav 1 člana 150 tako da glasi: Prigovor se može podneti u roku od 48 časova od objavljivanja odluke, odnosno preduzimanja radnje koju podnosilac smatra nepravilnom, ako drugačije nije određeno ovim zakonom.	
36	Član 152, stav 1: Protiv rešenja kojim je odbačen ili odbijen zahtev za poništavanje glasanja na biračkom mestu podnosilac zahteva može podneti prigovor Republičkoj izbornoj komisiji u roku od 24 časa od objavljivanja tog rešenja na veb-prezentaciji.	Nije definisano kako će birač biti obavešten o preciznom roku za podnošenje prigovora RIK-u.	Neophodno je da birač bude direktno obavešten o donošenju rešenja i početku isteka roka za podnošenje prigovora RIK-u, kao i da veb-prezentaciji RIK-a bude navedeno tačno vreme donošenja rešenja.	
37	Član 152, stav 2: Prigovor zbog toga što u propisanom roku nije doneta odluka o zahtevu za poništavanje glasanja na biračkom mestu	Ako LIK ne odluči po zahtevu, ne smatra se da je zahtev usvojen (kao što je slučaj sa prigovorom u važećem Zakonu) već se može izjaviti prigovor RIK-u.	Potrebno je zadržati postojeće rešenje na osnovu kojeg se zahtev smatra usvojenim ukoliko LIK u zakonski propisanom roku ne odluči po	

	može se podneti se u roku od 24 časa od isteka roka u kojem je trebalo da bude doneta odluka o tom zahtevu.	Stvara se utisak da se podstiče pasivnost i odugovlačenje izborne administracije a da se, sa druge strane, birač ubrzava u korišćenju sredstava koja ima na raspolaganju do mere koja dovodi u pitanje da li uopšte ima načina da zaštiti izbornu pravo.	zahtevu.	
--	---	--	----------	--

2. Nacrt zakona o lokalnim izborima

Br.	Član i stav Nacrta zakona	Crtin komentar	Crtin predlog	Pitanja
1	Član 15, stav 3: Kada odluka o raspisivanju izbora stupi na snagu, tada je izborna komisija nadležna da razreši člana i zamenika člana izborne komisije u stalnom sastavu, da utvrdi da mu je funkcija prestala po sili zakona, kao i da imenuje novog člana umesto onog koji je razrešen, odnosno kojem je funkcija prestala po sili zakona.			Potrebno je dodatno tumačenje rešenja – koje tačno situacije se regulišu stavom 3 ovog člana?
2	Član 17, stav 3 nalaže da se odluka o imenovanju članova i zamenika članova izborne komisije objavljuje na veb-prezentaciji RIK-a (u daljem tekstu: veb-prezentaciji)			Budući da se formulacija “veb-prezentacija” koristi u velikom broju članova Nacrta, da li se suštinski gotovo sve odluke LIK objavljuju na veb-sajtu RIK-a?
3	Član 18: Za predsednika i zamenika predsednika izborne komisije može da bude imenovano samo ono lice koje ima visoko obrazovanje u oblasti pravnih nauka.	Pored kvalifikacija za predsednika i zamenika predsednika, ne postoje nikakvi uslovi u pogledu kompetencija članova i zamenika članova LIK koje predlažu odborničke grupe.	Uvesti obavezu za sve članove i zamenike članova LIK u stalnom i proširenom sastavu - bilo kroz obrazovne kvalifikacije (pravnici), bilo kroz obavezne obuke.	
4	Član 19, stavovi 3, 6 i 7 nalažu da najveća / veća od dve / jedina odbornička grupa predlaže zamenika članova LIK čiji je broj “za 1 veći od ukupnog broja članova izborne komisije”			Da li je u pitanju greška i da li je trebalo da piše “za 1 veći od polovine ukupnog broja članova izborne komisije”?
5	Član 23, stav 2: Protiv rešenja		Na veb-prezentaciji naznačiti u	

	o imenovanju člana i zamenika člana izborne komisije u proširenom sastavu podnosilac proglašene izborne liste i registrovana politička stranka mogu podneti prigovor izbornoj komisiji u roku od 24 časa od objavljivanja tog rešenja na veb-prezentaciji.		koliko časova je objavljeno rešenje, kako bi podnosioci prigovora bili obavješteni o roku za podnošenje.	
6	Član 38, stav 1 i 2: Nosilac liste na lokalnim izborima može, ali ne mora istovremeno biti i kandidat za odbornika na toj izbornoj listi. Nosilac liste na lokalnim izborima ne mora imati prebivalište na teritoriji jedinice lokalne samouprave na kojoj se sprovode izbori.	Ovakvo rešenje može dovesti birače u zabludu, zbog čega Crta inače zagovara obavezu da nosilac liste mora biti i kandidat na tim izborima.	Izmeniti član 38 tako da nalaže obavezu da nosilac liste na lokalnim izborima mora biti kandidat za odbornika na toj listi. Izmeniti član 38 tako da nalaže obavezu da nosilac liste na lokalnim izborima ima prebivalište na teritoriji JLS na kojoj se sprovode izbori.	
7	Član 41 utvrđuje broj potpisa potreban za proglašenje izborne liste na lokalnim izborima, tako da je broj potpisa vezan za broj birača u JLS na dan raspisivanja izbora.	Izmene imaju asimetričan efekat na jedinice lokalne samouprave i otežavaju proces kandidovanja lista u većini JLS. Ova promena ograničava politički pluralizam i slobodu udruživanja i suprotna je najboljoj međunarodnoj praksi.	Zadržati postojeća rešenja iz aktuelnog Zakona o lokalnim izborima, budući da promena predviđena Nacrtom uvodi nove probleme u izborni proces.	
8	Član 41, stav 3 i 4: Ako podnosilac izborne liste preda veći broj važećih pismenih izjava birača da podržavaju tu izbornu listu od onog broja koji mu je potreban za proglašenje izborne liste, izborna komisija uzima u obzir samo onaj broj potpisa koji je potreban za proglašenje izborne liste i to po azbučnom redosledu prezimena birača koji su potpisali izjave da podržavaju izbornu listu. Za birače čije pismene izjave da podržavaju izbornu listu nisu uzete u obzir, smatra se da nisu podržali tu izbornu listu i njihove pismene izjave da podržavaju neku drugu izbornu listu mogu se uzeti u obzir prilikom odlučivanja o drugoj izbornoj listi.	Reč je o pogrešnom tumačenju preporuke OEBS/ODIHR koja nalaže: "Da bi postupak podnošenja i proglašenja izbornih lista bio sveobuhvatniji, moglo bi se razmotriti ukidanje ograničenja prema kojem birači mogu podržati samo jednu izbornu listu". Ova preporuka obrazložena je na sledeći način: "ukoliko se želi ojačati pluralizam i sloboda udruživanja, zakon ne sme da ograničava građane na pružanje podrške svojim potpisom samo jednoj stranci. Takvo ograničenje se previše lako zloupotrebljava i može dovesti do diskvalifikacije stranaka koje su u dobroj veri verovale da su ispunile uslove za proglašenje." Međutim, Nacrt suštinski ne daje	Izbrisati stavove 3 i 4 člana 43 Nacrta.	

		biračima pravo da potpisom podrže više izbornih lista, niti oni mogu da izaberu na koju izbornu listu će se njihov potpis na kraju odnositi.		
9	Član 48: Ako u zapisniku o radu biračkog odbora postoje grube logičko-računske greške (teške greške), izborna komisija na osnovu uvida u izborni materijal može doneti rešenje o ispravljanju zapisnika o radu biračkog odbora.		Pogledati tačku 22 u tabeli 1 koja se odnosi na član 107 Nacrta zakona o izboru narodnih poslanika.	
10	Članom 55 predviđeno je da birač može da podnese prigovor na glasanje na biračkom mestu na kojem je upisan u izvod iz biračkog spiska ako ga je birački odbor neosnovano sprečio da glasa ili ako mu je na biračkom mestu povređeno pravo na slobodno i tajno glasanje.	<p>Za razliku od teksta Nacrta zakona o izboru narodnih poslanika, gde birač podnosi zahtev za ponavljanje glasanja, ovde je reč o prigovoru birača na glasanje, i to ako ga je BO sprečio da glasa ili ako je povređeno pravo na slobodno i tajno glasanje.</p> <p>Međutim, ovo nisu razlozi zbog kojih se glasanje na biračkom mestu poništava, niti postoji bilo kakva druga sankcija. Čak i ako izborna komisija usvoji prigovor, to ne proizvodi pravne posledice, te jedina mogućnost da birač traži zaštitu svog izbornog prava nema nikakvu svrhu ni efekat.</p>	Zakonom predvideti pravne posledice odluke izborne komisije o prigovoru birača u ovom kontekstu.	
11	Član 58: Izborna komisija na veb-prezentaciji objavljuje ukupan izveštaj o rezultatima lokalnih izbora i rezultate glasanja za svako biračko mesto. Neposredno po završetku izbora izborna komisija dostavlja ministarstvu koje je nadležno za lokalnu samoupravu ukupan izveštaj o rezultatima lokalnih izbora.	Usled velikog broja podataka, to jest izveštaja svih izbornih komisija za sprovođenje lokalnih izbora, neophodno je da svi izveštaji budu prikupljeni i objavljeni na jednom mestu, u tabelarnoj, odnosno mašinski čitljivoj formi.	Zakonom propisati obavezu da izborne komisije dostavljaju nadležnoj instituciji (MDULS) ukupne izveštaje o rezultatima lokalnih izbora u mašinski čitljivom formatu, kao i da nadležna institucija sve izveštaje objavi na jednom mestu u istom formatu.	
12	Član 67, stavovi 1-3: Ostavka odbornika podnosi se u pismenoj formi, a potpis podnosioca mora biti overen. Ostavka je punovažna samo	Ovim rešenjem briše se postojeće iz važećeg ZLI, član 47, kojim se određuje rok za podnošenje ostavke - tri dana od overe potpisa. Ovakvim	Zadržati odredbe postojećeg Zakona o lokalnim izborima, član 47: Odbornik lično podnosi	

	<p>ako je potpis odbornika overen nakon što mu je potvrđen mandat. Odbornik može podneti ostavku i usmeno na sednici skupštine.</p>	<p>rešenjem se drastično smanjuju dostignuti standardi koji sprečavaju blanko ostavke, a povećava se kontrola nad odbornicima. Izuzetno opasna izmena koja bi ugrozila nezavisnost odbornika.</p> <p>Ovim rešenjem nije predviđeno da odbornik ostavku podnosi lično, što predstavlja značajan propust u odnosu na postojeća rešenja.</p> <p>Dodatno, postojanje instituta usmene ostavke nije srazmerno propisanim procedurama za dobijanje i potvrđivanje mandata odbornika.</p>	<p>ostavku, overenu kod organa nadležnog za overu potpisa, predsedniku skupštine jedinice lokalne samouprave, u roku od tri dana od dana overe.</p>	
13	<p>Član 74 u stavovima 1-3 uređuje položaj i utvrđivanje statusa izborne liste nacionalne manjine na lokalnim izborima.</p>	<p>Kao i u slučaju Nacrta zakona o izboru narodnih poslanika, postoji bojazan da je ostavljen preveliki prostor da izborna komisija diskreciono odlučuje o statusu izborne liste nacionalne manjina, što na lokalnom nivou može da predstavlja još veći rizik za zloupotrebe.</p>	<p>Crtina preporuka:</p> <p>Precizno definisati položaj stranke nacionalne manjine u izbornom procesu</p> <p>Kako bi se izbegle zloupotrebe statusa manjinskih stranka u izbornom ciklusu, potrebno je izmenama Zakona o političkim strankama promeniti način registracije stranaka u pogledu statusa stranke nacionalne manjine u izbornom ciklusu. Iako je odredbom Zakona o izboru narodnih poslanika RIK omogućeno da na osnovu svoje diskrecione odluke određenim strankama ne prizna status stranke nacionalne manjine, primena ove odredbe je bez ikakvog dejstva pošto je sudska praksa pokazala da se status stranke nacionalne manjine priznaje svakoj stranci (od strane Upravnog suda po izjavljenoj žalbi stranaka) koja je registrovana kao stranka nacionalne manjine u registru političkih stranaka pri MDULS.</p>	
14	<p>Član 74 u stavu 5 predviđa da se izbornom listom nacionalne manjine na lokalnim izborima smatraju izborne liste samo</p>	<p>Status nacionalne manjine ne može se utvrđivati na nivou JLS, izolovano od teritorije cele Republike. Ukoliko su pripadnici</p>	<p>Brisati stav 5 člana 74 Nacrta.</p>	

	<p>onih nacionalnih manjina čiji pripadnici ne čine više od 50% stanovništva u datoj JLS.</p>	<p>nacionalne manjine prepoznati kao manjina na republičkom nivou, ne postoji opravdanje da se ovaj status dodeljuje selektivno u zavisnosti od udela u stanovništvu na teritorijama JLS.</p>		
<p>15</p>	<p>Članovi 69, 84, 85 i članovi u vezi sa sudskom zaštitom uvode nadležnost viših sudova i prenose nadležnosti za odlučivanje po žalbama u lokalnim izborima sa Upravnog suda na više sudove.</p>	<p>Prema važećim propisima, viši sudovi se ne bave upravnim stvarima. Predloženim rešenjem se višim sudovima nameće nadležnost u pravnim stvarima kojima se redovno ne bave, za razliku od Upravnog suda. Predloženi tekst ne upućuje na to ko bi se u višim sudovima konkretno bavio upravnom materijom, s obzirom da se oni sada bave krivičnom ili građanskom materijom, a ne postoje upravna odeljenja.</p> <p>Posebno je važno pitanje opterećenosti viših sudova. Njihova redovna nadležnost obuhvata suđenja u prvom stepenu u krivičnim stvarima (teža krivična dela) i u prvom stepenu u građanskim stvarima (u zavisnosti od vrednosti sopra, odnosno u specifičnim predmetima bez obzira na vrednost spora), kao i suđenja u drugom stepenu, takođe u krivičnim i građanskim stvarima. Nadležnost u izbornim stvarima bi i inače opterećene sudove dodatno opteretila, imali bi još manje vremena da se bave svojim redovnim nadležnostima, čime bi pravosudni sistem postao još neefikasniji.</p> <p>Prebacivanje nadležnosti za odlučivanje po žalbama u izbornim stvarima na više sudove bi tim sudovima stvorilo unutrašnje organizacione probleme, ali bi narušilo i integritet izbornog postupka u lokalnim izborima. Odluke viših sudova bi bile pravnosnažne i bez mogućnosti da se dalje napadaju. Ne postoji sud koji bi</p>	<p>Vratiti Upravnom sudu nadležnost za odlučivanje po žalbama u lokalnim izborima. U članovima Nacrta koji daju nadležnosti u upravnim postupcima u izbornoj materiji višim sudovima, više sudove zameniti Upravnim sudom.</p>	

		njihove odluke kontrolisao ili koji bi ujednačavao pravnu praksu. Na taj način bi se moglo dogoditi da u različitim delovima Srbije, u zavisnosti od mesne nadležnosti viših sudova, postoji i sasvim različita sudska praksa u izbornoj materiji.		
16	Član 92 uređuje pitanje istovetnosti koalicija, odnosno grupa građana, u smislu predlaganja članova i zamenika članova organa za sprovođenje izbora u proširenom sastavu.	Ovo je novina u Zakonu o lokalnim izborima i nije u potpunosti moguće predvideti kakve će posledice imati u praksi.		Koji problem se rešava uvođenjem odredaba o istovetnosti koalicija odnosno grupa građana? Koja je svrha ovog člana i koje moguće zloupotrebe bi trebalo da spreči?

3. Nacrt zakona o izboru predsednika Republike

Br.	Član i stav Nacrta zakona	Crtin komentar	Crtin predlog	Pitanja
1	Član 16: Redosled kandidata na listi kandidata za izbor predsednika Republike utvrđuje se prema redosledu kojim su proglašene njihove kandidature, a kandidature se proglašavaju po redosledu kojim su podneti predlozi kandidata ispunili uslove za proglašenje.	Ova odredba uvećava neravnopravnost izbornih učesnika, budući da prednost daje onim kandidatima koji na raspolaganju imaju više resursa, te je nejasno zbog čega se odustaje od postojećeg zakonskog rešenja.	Zadržati postojeće zakonsko rešenje, član 14, stav 3: Redni broj kandidata na listi utvrđuje se žrebom, u prisustvu predstavnika predlagača kandidata.	